

VANDENVARDŽIŲ KAITA ŠIAULIŲ KRAŠTO KARTOGRAFINIUOSE KŪRINIUISE

Valdas Urbanavičius, Ilona Urbanavičienė

Kauno kolegija

Anotacija. Vietovardžių kilmė siekia labai senus ikiistorinius laikus, tačiau vietovardžių rašyba ir šiuo laiku yra aktuali. Skirtingų kalbų vartojimas (rašyba ir tarimas) paveikė geografinių pavadinimų transkripciją, o tai prisidėjo prie žemėlapių turinio iškraipymo ir tikrovės neatitikimo. Lietuvos žemėlapiai buvo sudarinėjami įvairiomis kalbomis – rusų, vokiečių, lenkų ir kt. Kiekviena iš šių kalbų skirtingai darė įtaką vietovardžiams, nes vieni buvo išversti pagal reikšmę, kiti orientuojami į vietovardžio skambesį ir kt. Straipsnyje nagrinėjamas vieno iš pirmųjų lietuviškų vietovardžių teikėjo Juozo Tumo – Vaižganto „Kauno gubernijos vietovardžių sąrašas“, kuris 1904 metais publikuotas Amerikoje.

Straipsnyje apsiribota Kurtuvėnų ir Pakapės apylinkų žemėlapių hidronimų palyginimu su šiandieniniais ežerų ir upių pavadinimais bei hidronimų kaita kartografiniuose kūrinuose.

Senieji vandenvardžiai (didesnių upių, ežerų pavadinimai) yra ilgaamžiai, anksčiau ar vėliau patekę į krašto valdymo dokumentus. Daugelis upelių praradę savo pirminę išvaizdą, virto ištiesintais kanalais, taip tapdami bevardžiais. Smulkieji vandenvardžiai (mažų upelių, ežerų, tvenkinių pavadinimai), vartojami tik vieno kaimo bendruomenės ir tik jai težinomi, dažnai gimsta ir miršta kartu su vienos ar kelių kartų žmonėmis. Smulkieji vandenvardžiai įdomūs, kaip praityje gyvenusių žmonių dvasinio turto, jų praeities atspindys.

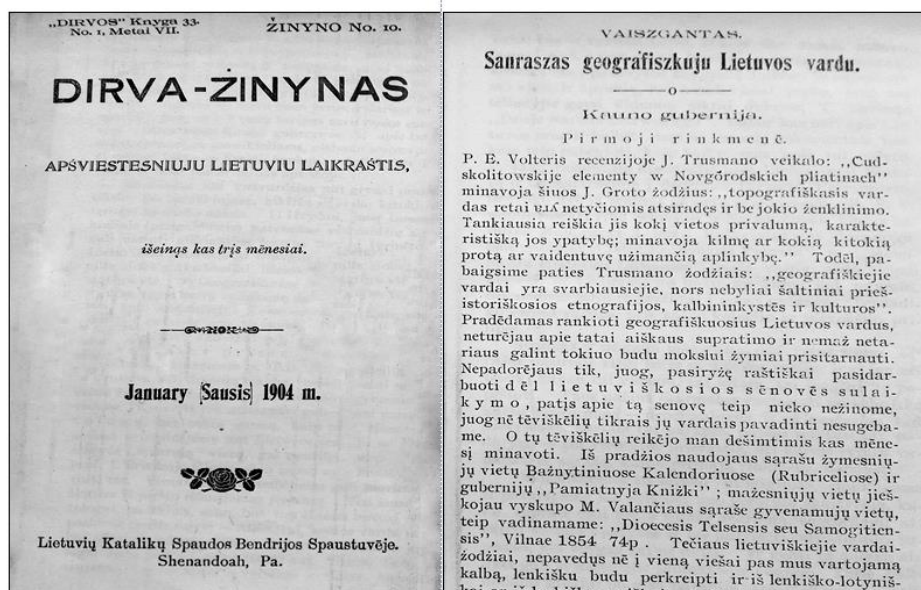
Pagrindinis darbo metodas – analitinis aprašomasis, atliktas tyrinėjant kartografinius kūrinus, istorinius dokumentus ir mokslinę literatūrą. Kartografinė Kurtuvėnų ir Pakapės apylinkių analizei atlikti naudoti įvairių laikotarpių topografiniai žemėlapiai ir Lietuvos Respublikos upių, ežerų ir tvenkinių kadastro (UETK) duomenys.

Reikšminiai žodžiai: vietovardžiai, hidronimai, vandenvardžiai, kartografija, ežeras.

Įvadas

1904 m. spaudos atgavimas prikėlė lietuvių tautą naujam gyvenimui. Po 40 metų Carinės Rusijos draudimo lietuviams atgavus lotynišką rašmenį Lietuvos šviesuoliai tuoj pat ėmėsi lietuviškos raštijos puoselėjimo. Vienas iš pirmųjų lietuviškų vietovardžių teikėjų Juozas Tumas-Vaižgantas (1896–1933). Kunigaudamas Mosėdyje atliko didelį darbą, t. y. surinko ir susistemino Kauno gubernijos teritorijos vietovardžius. Tyrimo informacija publikuota Amerikoje leistame

laikraštyje „Apšviestiesniuju lietuviu laikraštyje DIRVA – ŽINYNAS“, straipsnyje „Sanraszas geografiszkuju Lietuvos vardu“ (1 pav.). Įdomu palyginti Vaižganto teiktus ir šiandienos vietovardžių pavadinimus. Tai taptų didelės apimties studija, todėl apsiribosime tik hidronimų palyginimu Kurtuvėnų ir Pakapės apylinkių teritorijose (2 pav.). Tai Kurtuvėnų regioninis parkas su mažų ežerėlių gausa, iš kurių didžiausias ež. Bijotė, turįs 61 ha. Nagrinėjamos teritorijos pavadinimai sutampa su valsčių pavadinimais (Girkus, Urbanavičienė, 2004).

1 pav. Leidinio fragmentas (Vaižgantas, 1904)

Kalbininkas Vanagas teigė: „kalba – tai milžiniška registracijos knyga“. Kalboje, žmogaus vartojamuose žodžiuose, atsispindi tie daiktai ir reiškiniai, su kuriais žmogui tenka susidurti. Daug įvairių sričių specialistų ir smalsių žmonių kalboje gali rasti aibę sau įdomių dalykų. Ne išimtis yra ir vietovardžiai: vardus turi upės, ežerai, miškai ir miškeliai, pievos, pelkės, kaimeliai, miesteliai, didieji miestai ir kt. Vien upių ir ežerų vardų Lietuvoje žinoma apie dešimt tūkstančių. Labai gražiai vandenvardžiai (kaip mokslininkai sako, hidronimai) yra aprašyti jau minėto lietuvių kalbininko knygoje „Lietuvių vandenvardžiai“ (Vanagas, 2002).

Lietuvos upių, ežerų vardai renkami, naudojant istorinius dokumentus, taip pat ir iš gyvosios kalbos. Nemažai hidronimų vardų randame ir kartografiniuose kūriniuose, spausdintuose ankstesnių bei vėlesnių laikų žemėlapiuose ir planuose. Daug keblumų sukuria hidronimų rašyba skirtingomis kalbomis ir jų pavadinimų tarimas.

Lietuvos žemėlapiai buvo sudarinėjami įvairiomis kalbomis – rusų, vokiečių, lenkų ir kt. Vėliau ir jie buvo keičiami. Patikimus pavadinimus galime rasti mūsų kalbininkų (K. Būgos, V. Biržiškos, J. Yčo, P. Matulionio, J. Šliupo ir kt.) darbuose. Ypatingas indėlis yra prof. Kolupailos, kuris rūpinosi ne tik pavadinimo sulietuvinimu, bet ir konkrečia jo vieta vietovėje ar žemėlapyje.

Darbo tikslas – Atlikti Šiaulių krašto Kurtuvėnų ir Pakapės apylinkių vandenvardžių (hidronimų) kaitos analizę senuose kartografiniuose kūriniuose.

Tyrimo aktualumas: senieji vandenvardžiai (didesnių upių, ežerų pavadinimai) yra ilgaamžiai, anksčiau ar vėliau patekę į krašto valdymo dokumentus. Daugelis upelių praradę savo pirminę

Kuřtuvėnų ir Pakapės parapijos.

Kuřtuvėnai (miestelis), Sodālė, Zūikiškiai, Gumbūčiai, Naisiai, Vainagiai, Glubōtiškė, Trumpaičiai, Bařciškiai, Kvėdariškiai, Pābijōčiai, Užpelkiai, Pāšventupiai, Pāšviniai, Puōciškiai, Linārtai, Arvydiškiai, Bunōkiškiai, Kleiniai, Sadāičiai, Burbėsai, Pāraudžiai, Skaudviliai, Semetiškiai, Gaštynai, Knašiai, Zilāičiai, Vabalėkiai, Vileikiai, Zilakiai, Stiberiškiai, Gōrdai (koplyčia), Gordėliai, Padūksčiai, Buřkšai, Miėlaičiai, Pīkūžiai, Pādubysiai, (Bazilijōnai) (miestelis), Molinė, Zalpėliai, Slyžiai, Alksnīniškiai, Leškiai, Rimkiškė, Si-lapādubysiai, Gėdminiškė, Mikniškė, Juškāičiai, Deme-

išvaizdą, virto ištiesintais kanalais, taip tapdami bevardžiais. Smulkieji vandenvardžiai (mažų upelių, ežerų, tvenkinių pavadinimai), vartojami tik vieno kaimo bendruomenės ir tik jai težinomi, dažnai gimsta ir miršta kartu su vienos ar kelių kartų žmonėmis. Smulkieji vandenvardžiai įdomūs, kaip praeityje gyvenusių žmonių dvasinio turto, jų praeities atspindys.

Tyrimo metodika. Tiriamojo darbo metodas – aprašomasis lyginamasis. Tyrimui atlikti panaudoti įvairūs istoriniai dokumentai, moksliniai šaltiniai, kartografiniuose kūriniuose ir pan. Šiaulių krašto apylinkių kartografiniam palyginimui atlikti panaudoti įvairių laikotarpių topografiniai žemėlapiai, kaip 1921 m. – M 1: 100 000, 1933 m. – M 1: 25 000, 1939 m. – M 1: 100 000, 1985 m. – M 1: 50 000, 2004 m. – M 1: 50 000 ir Lietuvos Respublikos upių, ežerų ir tvenkinių kadastro (UETK) duomenimis.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Kintant kalbai ir gyvenimo sąlygoms, kinta arba visai išnyksta dalis senų bei kuriami nauji vietovardžiai. XVII–XIX a. kai kurie vietovardžiai buvo lenkinami, o XIX a. įtaką darė jau ir rusifikacija. Vietovardžių kaitai įtakos turėjo svetimtaučių buvimas Lietuvoje. Surinkta informacija suteikia galimybę atlikti išsamią vandenvardžių kitimo analizę. Palyginus daugelį vandenvardžių pavadinimų, galima pateikti argumentuotus morfologinius ir semantinius paaiškinimus, kurie padės apibūdinti ir įvertinti hidronimų kaitą kartografinėje medžiagoje ir kituose informaciniuose šaltiniuose.

U p ė s: Dubysa, Sveņtupys, Sōna, Kuřtuva, Ka-nāva, Ciāuša, Aņtupys, Ziogaskōja, Viėkė, Amālė, Spālė, Būlė, Raūda, Dėglė, Niāuka, Siāušė, Šyvinis, Bāda, Vykvedė.

E ž e r a i: Bijuōtė, Siřvas, Dubūkas, Giėluvas, Ašerinis, Niāuka, Kūmpė, Stikliūkas, Lygė, Kvėdariš-kių, Glumbōtiškio, Vainagių, Pāšvinio, Sonōs, Dūksta, Soniūkas, Zadvaņnių, Pumpuris, Pumpuriukas, Aklinis, Bulėnų ež.

2 pav. Vaižganto sąrašo fragmentas (Vaižgantas, 1904)

Vandenvardžiai pasižymi ilgaamžiškumu. Pavardės išnyksta, mirus jų turėtojams, gyvenamųjų vietovių vardai sietini su gyventojais, žemių pertvarkymais, vietų išnykimu, o vandenių vardai gyvuoja amžių amžius. Upės vingiuoja šimtus kilometrų, jų vardai žinomi visiems paupio ir toliau gyvenantiems gyventojams (Girkus, Urbanavičienė, 2004).

Pagrindinis kartografijos uždavinys yra siekti tiksliausio tikrovės atvaizdavimo žemėlapyje. Ne

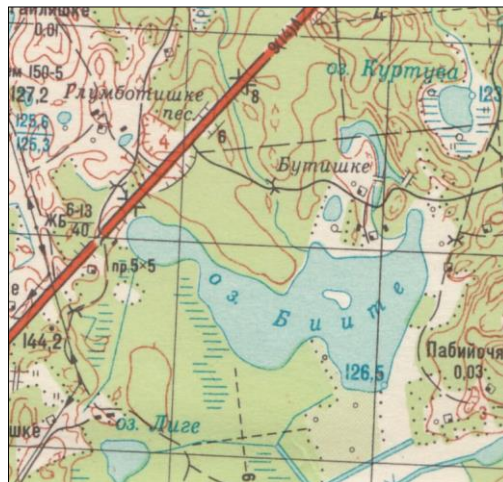
išimtis ir vandenvardžiai. Lietuvos kartografinėje praktikoje naudotos įvairios formos: vietos oficiali, fonetinė, tradicinė, verstinė ir kt. Vietos oficiali forma gali būti vartojama tik tuo atveju, kai žemėlapiu alfabetas sutampa su krašto alfabetu, kuriuo išreiškiama geografinio pavadinimo vietos oficiali forma. Kartografijoje plačiai vartojamos fonetinės pavadinimų formos, kai pavadinimas yra pateikiamas žemėlapiu kalbos raidėmis, nekeičiant jo fonetinio tarimo. Lygindami skirtingų valstybių

ir skirtingų laikotarpių išleistus topografinius žemėlapius pastebime, kad ežeras Bijotė (Ežero kodas: 14040005) 1921 metais vokiškame

3 pav. 1921 m. M 1: 100 000 topografinio žemėlapio fragmentas (M 18, Schaulen, 1921m.)
Šaltinis: V. Urbanavičiaus archyvas

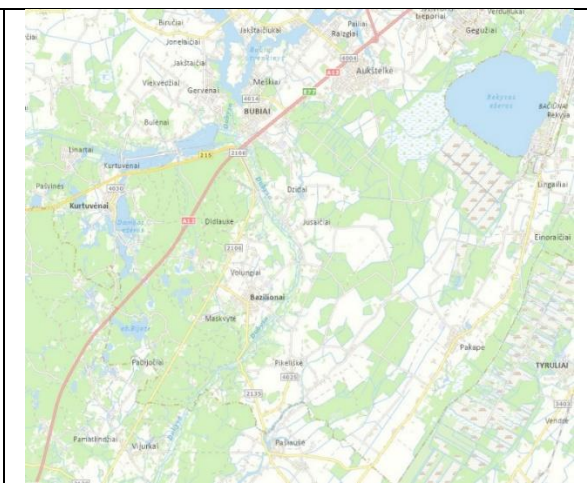
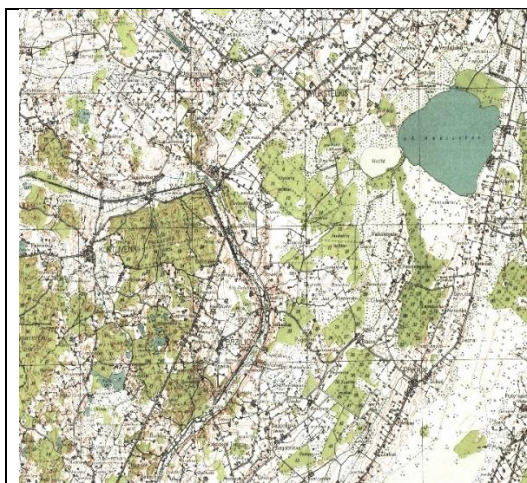
topografiniame žemėlapyje įvardijamas Jez. Biata (3 pav.).

4 pav. M 1: 50 000 topografinio žemėlapio fragmentas (N-34-II-B, ПАДУБИСИС, 1985 m.)
Šaltinis: V. Urbanavičiaus archyvas

1985 metais rusiškame topografiniame žemėlapyje tas pats ežeras įvardijamas, kaip оз Биите (Biite) (4 pav.). Vaižganto pateikto sąrašo

(2 pav.) informacijos analizavimas, susijęs tik su Kurtuvėnų ir Pakapės apylinkėse vingiuojančių upelių ir tyvuliuojančių ežerų hidronimais (5 pav.).

5 pav. Nagrinėjamos teritorijos vaizdas 1939 m. (kairėje). Šaltinis: V. Urbanavičiaus archyvas ir 2021 m. (dešinėje) topografiniuose žemėlapiuose. Šaltinis: Lietuvos erdvinės informacijos portalas, 2021.

1943 metais prof. Kolupaila rašė, kad „ežerai dažniausiai turi vyriškosios giminės vardus, o upės moteriškosios. Ištekanti iš ežero upė pasisavina jo vardą“ (Kolupaila, 1943).

Aprašomojoje teritorijoje tai necharakteringa, nes sutinkami tapatūs ežerų ir upių vardai (Šona, Niauka) arba ištekantys iš ežerų upeliai turi vyriškus vardus (Šyvinis, Bulis). Šyvinis išteka iš ež. Pašvynys. Ant ežero kranto išsidėsčiusi gyvenvietė pavadinta „Pašvinės“ vardu. Tikėtina, kad praeityje upelis vadinosi „Šviniu“.

Žemaitijoje sutinkami hidronimai kilę iš žodžio „švinas“ (Vanagas, 1981). Upelis Bulis išteka iš Bulėnų ežero, kuris įvardintas gyvenvietės Bulėnai vardu. Neretai ežerai teikiami kilmininko linksniu pagal gretimų gyvenviečių vardus (Vainagių, Žadvainių, Bulėnų).

Analizuojamoje teritorijoje sutinkama atvejų, kai ežerai vadinami tiesiog gyvenviečių vardais, pvz.: Glumbotiškė, Kvėdariškė, Šona.

Nagrinėjamoje teritorijoje sutinkamas ežero pavadinimas susijęs su žuvies rūšies pavadinimu, pvz.: Ešerinė.

1 lentelė. Ežerų vardų palyginimas

Ežero kodas (UETK)	Vaižganto sąrašas 1904 m.	Upių ir ežerų vardynas 1963 m.	LR ežerų klasifikatorius 2003 m. Negalioja nuo 2017-02-08	LR upių, ežerų ir tvenkinių kadastras (UETK)	Rajonas ir upės baseinas	Viena etimologinė sąsaja
14040005	Bijuotė	Bijotė	Bijotė	Bijotė	Šiaulių, Dubysos	Asmenvardinė kilmė
14030013	Širvas	Širva	Širva	Širva	Šiaulių, Dubysos	Širvas, širmas – apyžilis
14030014	Dubukas	Dubukas	Dubukas	Dubukas	Šiaulių, Dubysos	Įdubęs
14030015	Gieluvas	Geluva	Geluva	Geluva	Šiaulių, Dubysos	Pagėlus – šaltis, žvarbus
14030008	Ašerinis	Ešerinė	Ešerinė	Ešerinis	Šiaulių, Dubysos	Ešerys – žuvis
14030020	Niauka	Niauka	Niauka	Niauka	Šiaulių, Dubysos	Niauktis – tamsėti
14030031	Kumpė	Kumpė	Kumpė	Kumpė	Šiaulių, Dubysos	Kumpti – darytis kumpam
-	Stikliukas	Stiklius	-	-	Šiaulių, Dubysos	Sietina su „stiklu“
14030032	Lygė	Lygė	Lygė	Lygė	Šiaulių, Dubysos	Lygus – be įdubimų
14030011	Kvėdariškių	Kvėdariškė	Kvėdariškė	Kvėdariškė	Kelmės, Dubysos	Pagal kaimo vardą
14030010	Glumbotiškio	Glumbotiškė	Glumbotiškė	Glumbotiškė	Kelmės, Dubysos	Lenk. Glebok – gilus
30030033	Vainagių	Vainagių	Vainagių	Vainagių	Kelmės, Ventos	Pagal kaimo vardą
14030001	Pašvinio	Pašvinys	Pašvinys	Pašvinys	Šiaulių, Dubysos	Pagal kaimo vardą
30030031	Šonos	Šona	Šona	Šona	Kelmės, Ventos	Šonas – kraštas
14030030	Duksta	Duksta	Dūksta	Dūksta	Kelmės, Dubysos	Duksinas – purvinas
30040032	Šoniukas	-	Šoniukas	Šoniukas	Kelmės, Ventos	Žr. Šonas
14030002	Žadvainių	Žadvainių	Žadvainių	Žadvainių	Šiaulių, Dubysos	Pagal kaimo vardą
14040007	Pumpuris	Pumpuris	Pumpuris	Pumpuris	Šiaulių, Dubysos	Pumpuras – puriena, lukšta
14040006	Pumpuriukas	Pumpuriukas	Pumpuriukas	Pumpuriukas	Šiaulių, Dubysos	Pumpuras – puriena, lukšta
14030018	-	Šermukšnynas	Šermukšnynas	Šermukšnynas	Šiaulių, Dubysos	Šermukšnis – medis
14030016	-	Barsukynas	Barsukynas	Barsukynas	Šiaulių, Dubysos	Barsukas – gyvūnas
30040027	-	Vėžežeris	Vėžežeris	Vėžežeris	Kelmės, Ventos	Vėžys
30030034	-	Ilgaežeris	Ilgaežeris	Ilgaežeris	Kelmės, Ventos	Ilgas, ilgasis, ilgoji
14030017	-	Raudiniukas	Raudoniukas	Raudiniukas	Šiaulių, Dubysos	Raudonas – spalva
14030009	-	-	Lestoniškis	Lestoniškis	Šiaulių, Dubysos	Leste – upinė plekšnė
-	Aklinis	Aklinis	-	-	Šiauliai, Dubysa	Aklas – aklinas
14030003	Bulėnų	Bulėnų	Bulėnų	Bulėnų	Šiauliai, Dubysa	Pagal kaimo vardą

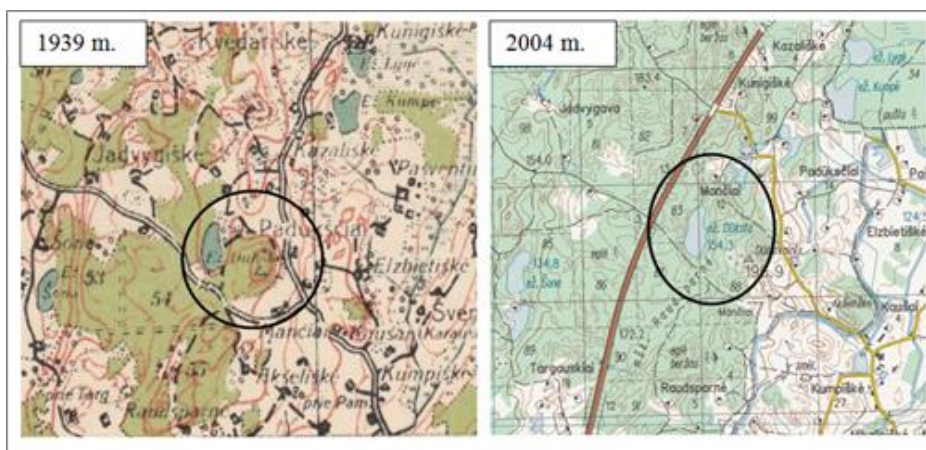
2 lentelė. Upių vardų palyginimas

Eil. Nr.	Vaižganto sąrašas 1904 m.	Upių ir ežerų vardynas 1963 m.	LR upių ir tvenkinių klasifikatorius 2001m. Negalioja nuo 2017-02-08	LR upių, ežerų ir tvenkinių kadastras (UETK)	Vyresnė upė ir jos krantas	Viena etimologinė sąsaja
1.	Dubysa	Dubysa	Dubysa	Dubysa	Nemunus, d	Dubė – įdubimas, slėnys
2.	Šventupys	Šventupis	Šventupis	Šventupis	Dubysa, d.	Šventas - šventintas
3.	Šona	Šona	Šona	Šona	Venta, d.	Šonas - kraštas
4.	Kurtuva	Kurtuva	Kurtuva	Kurtuva	Ventos d., perkasas	lot. curvus - kreivas
5.	Kanava	-	-	-	-	Slaviškai kanava – griovys
6.	Čiauša	Čiauša	Čaruša	Čaruša	Venta, d.	Gal nuo „kiaušą“
7.	Antupys	-	-	-	-	Ant – priešdėlis
8.	Žiogaskoja	-	-	-	-	Žiogis – vasarą išdžiūsiantis upelis
9.	Viekė	Vėkė	Vėkė	Vėkė	Venta, d.	Išvekėti – padaryti įdubimą
10.	Amalė	Amalė	Amalė	Amalė	Ringuva, k., Venta	Amalas – medžių parazitas
11.	Spalvė	Spalvė	-	-	Ringuva, Venta	Spalva – šviesos tonas
12.	Bulė	Bulis	Bulis	Bulis	Ventos perkasas, k.	Bulė – pasturgalis
13.	Rauda	Rauda	Rauda	Rauda	Ventos perkasas, d.	Rauda – kuoja, mekšras
14.	Deglė	Deglė	Deglė	Deglė	Dubysa, d.	Deglė – klampi vieta pelkėje
15.	Niauka	Niauka	-	-	Deglė, Dubysa	Niauktis - tamsėti
16.	Šiaušė	Šiaušė	Šiaušė	Šiaušė	Dubysa, k.	Šiaušti - velti
17.	Šyvinis	Šyvinis	Šyvinis	Šyvinis	Ventos perkasa, d.	Šyvas – šviesiai pilkas
18.	Buda	-	-	-	-	Budumas – gili vieta
19.	Vykvedė	Viekvedys	Viekvedys	Viekvedys	Venta, k.	Viekas – jėga

Palyginamosiose ežerų ir upių vardų 1 ir 2 lentelėse pateikti nagrinėjamoje teritorijoje esantys hidronimai iš 1904 metais Vaižganto surinktų geografinių vietovardžių sąrašo, 1963 metais išleisto Lietuvos TSR upių ir ežerų vardyno (Lietuvos TSR Mokslų akademija, 1993), Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymu patvirtinto 2003 metais Lietuvos Respublikos ežerų klasifikatoriaus, Lietuvos Respublikos upių ir tvenkinių klasifikatorius – 2001 metų bei 2021 metų Lietuvos Respublikos upių, ežerų ir tvenkinių kadastras (UETK).

Iš Vaižganto geografinių vietovardžių sąrašo ežerų pavadinimų Aklinis ir Stikliukas (Stiklius, 1963 m.) šiuolaikiniuose žemėlapiuose jau nerandame. Nėra ir sąrašo minimų upių, tokių kaip Kanava, Antupys, Žiogaskoja, Buda. Sovietmečiu, atliekant vietovės melioracijos projekto darbus, šie ežerai tapo tvenkiniais, o buvę upeliai – bevardžiais melioracijos grioviais.

Reikia stebėtis Vaižganto šimtmetinio sąrašo atskirų vandenvardžių šaknies teisingumu (Duksta, Glumbotiškio), kurie šiandienos šaltiniuose yra nepagrįstai pakeisti (Dūksta, Glumbotiškė) (1 lentelė).

6 pav. M 1: 100 000 (1939 m.) topografinio žemėlapio (1204, Kurtuvėnai – Šiauliai) fragmentas (kairėje) su ež. Duksta, M 1: 50 000 (2004 m.) topografinio žemėlapio (45-49/55-59, Šaukėnai) fragmentas (dešinėje) su ež. Dūksta (Šaltinis: NŽT prie ŽŪM)

Tai spėjama iš kalbininkų sunormintų gretimų gyvenviečių, (Padūksčiai, Glumbotiškė) ir topografinio žemėlapio (6 pav.), kuris iki leidybos derintas su Lietuvių kalbos instituto kalbininkais.

Išvados

1. Hidrografinio tinklo kaitą galima nustatyti tik žinant jo istoriją. Upių, upelių ir ežerų vardai

Literatūra

1. Girkus, R. Urbanavičienė I. (2004), Kurtuvėnų parapijos hidronimų kaita. Žemėtvarka ir hidrotechnika. Nr.3 (119) 68-71 p.
2. Kolupaila, S. (1943). Vietovardžių logika, Gimtasis kraštas.
3. Lietuvos erdvinės informacijos portalas. Geportal.lt (2021). [žiūrėta 2021-03-12] Prieiga per internetą: www.geportal.lt/map
4. Lietuvos TSR Mokslų akademija, Lietuvos TSR upių ir ežerų vardynas, Valstybinės politinės ir mokslinės literatūros leidykla, Vilnius 1963.
5. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija. (2001), Lietuvos Respublikos upių ir tvenkinių klasifikatorius, Valstybės žinios Nr. 107, 3888 - 2001.

teikia daug informacijos, todėl vandenvardžių reikšmė mokslui – didžiulė.

2. Nustatyta, kad nagrinėjamosiose apylinkėse prarasta ~ 10 proc. ežerų ir ~ 35 proc. upių vardų per daugiau kaip 100 metų laikotarpį.
3. Upių vardų praradimas nagrinėjamoje teritorijoje siejamas su melioracijos darbais, kai dalis upelių tapo nebeįvardintais kanalais.

6. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija.(2003) Lietuvos Respublikos ežerų klasifikatorius, Valstybės žinios. Nr. 34 , 1442 – 2003.
7. Lietuvos Respublikos upių, ežerų ir tvenkinių kadastras (UETK). (2021). [žiūrėta 2021-04-24] Prieiga per internetą: <https://uetk.am.lt/portal/startPageForm.action>
8. Vanagas, A.(1981). Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas, Mokslas, Vilnius, 1981.
9. Vaižgantas, (1904) Sanrastas geografiszkuju Lietuvos vardu, žurnalo „Dirva“ priede „Žinynas“, Lietuvos Katalikų Spaudos Bendrijos Spaustuvė, Shenandoah Pa. (JAV), p. 29.

CHANGES IN HYDRONYMS IN CARTOGRAPHIC WORKS OF ŠIAULIAI REGION

Summary

The origin of place names has a long history and reaches Renaissance times. However, the spelling of place names is relevant even today. The pronunciation and spelling in different languages affected the transcription of geographical names, which caused the distancing of the cartographic image from reality. Maps of Lithuania were created in different languages, such as Russian, German, Polish, etc. Each of these languages affected the place names in different ways, i.e., some of them were translated by meaning, other names were focused on the sound of the place name, etc. The article studies the list of place names of Kaunas governorate, which was published in America in 1904 by Juozas Tumas-Vaižgantas, one of the first implementers of Lithuanian place names. The list included the comparison of hydronyms only in the territory of Kurtuvėnai and Pakapė parishes with contemporary names of lakes and rivers (hydronyms), their change in cartographic, historical material.

The old names of water bodies (names of larger rivers, lakes) are long-lived, sooner or later entered the land management documents. Many small rivers, which lost their original appearance, turned into straightened canals, thus becoming nameless. The names of small water bodies (names of small rivers, lakes, ponds), used by, and only known to one rural community, are often born and die together with people of one or more generations. The names of small water bodies are attractive as the spiritual wealth of people who lived in the past, their past. The main method of the study is descriptive-analytical, used while investigating cartographic materials, historical documents and scientific literature. For the cartographic analysis of the neighbourhoods of Kurtuvėnai and Pakapė, the study used topographic maps and the cadastral data of rivers, lakes and ponds of the Republic of Lithuania.

Keywords: place names, hydronyms, water names, cartography, lake.

Informacija apie autorius

Ilna Urbanavičienė. Kauno kolegijos, Technologijų fakulteto Pramonės inžinerijos ir robotikos katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: matavimų inžinerija, fotogrametrija, kartografija.

El. pašto adresas: ilona.urbanaviciene@go.kauko.lt

Valdas Urbanavičius. Kauno kolegijos, Technologijų fakulteto Pramonės inžinerijos ir robotikos katedros lektorius. Mokslinių tyrimų laukas: matavimų inžinerija, istorinė kartografija, erdviniai duomenys.

El. pašto adresas: valdas.urbanavicius@go.kauko.lt